

РОЗДІЛ 1. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ

Руденко Юлія Юріївна

Концептуалізація історичної пам'яті як ресурсу політичного впливу в постмодерну епоху

УДК 321:159.953 (09)
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2020-6.1>

Руденко Юлія Юріївна
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри національної безпеки
Національної академії
Служби безпеки України
вул. Михайла Максимовича, 22,
Київ, Україна

Розглядається історична пам'ять як ресурс політичного впливу. Стверджується, що існує принаймні два підходи до її визначення в цьому контексті: історична пам'ять як сукупність колективних уявлень про минуле, форма колективної пам'яті групи, яка цілеспрямовано сконструйована державою (політичною елітою); історична пам'ять – своєрідний духовний потенціал народу, який формується органічно й еволюційно. У першому випадку йдеться про історичну політику. Стверджується, що в контексті «конструювання» історичної пам'яті застосовують терміни «історична політика» й «політика пам'яті». Зазначається, що пріоритет у використанні того чи іншого терміну зумовлюють певні чинники, зокрема особливості наукової лінгвістичної традиції, міждержавні контакти й специфіка використання відповідної термінології. Але в більшості випадків їх розрізняють за суб'єктами впливу: історичну пам'ять формує держава (політична еліта), до формування політики пам'яті дотичні всі соціальні суб'єкти.

Стверджується, що історична політика в постмодерну епоху має значний вплив на політику в цілому. По-перше, вона формує масові уявлення, лояльність до влади, слугує аргументом в ідеологічних суперечностях та є засобом виховання. А по-друге, – вона репрезентує «бренд» країни на зовнішньополітичному рівні, робить її конкурентоспроможною. Адже коректна історична політика, зокрема для України, має неабияке значення, оскільки її історична пам'ять багата, але сплетена з різномірних фрагментів, що представляють різні епохи й мають регіональний вимір. А історія своєю чергою стає дієвим гравцем сьогодення, що аргументується авторкою.

Доводиться, що розрізняють різні типи й моделі історичної політики. Серед них агресивна політика пам'яті, нігілістичний підхід, політика висміювання, пакт про забуття, політики пам'яті з байдужістю до минулого. Акцентується на тому, що від вибору типу й моделі залежить наша внутрішньополітична стабільність, формування плюралістичних цінностей та успіх на зовнішньополітичній арені.

Ключові слова: історична пам'ять, історична політика, політика пам'яті, глобалізація, постмодерна епоха.

Вступ. Історична пам'ять як ресурс політичного впливу набуває особливого значення в постмодерну епоху. Зокрема, історична пам'ять стає джерелом аргументації в ідеологічних дискусіях між політичними гравцями, мобілізаційний потенціал історичної пам'яті використовується з метою впливу на масовий політичний об'єкт, врешті-решт, історична пам'ять виконує «консервувальну» функцію в контексті збереження національної ідентичності. Окреслені прояви й функції історичної пам'яті свідчать про те, що остання є вельми вагомим інструментом політики, й актуальність її дослідження в такому контексті не викликає сумніву.

Стан наукової розробленості проблеми. Попри вагомий науковий розробки з окресленої проблематики, серед яких представлені роботи таких вчених, як В. Бабка, Є. Бистрицький, Я. Грицак, Л. Дробіжева, Ю. Зерній, М. Козин, А. Колодій, І. Кресіна, І. Курас, В. Лісовий, Г. Касьянов, О. Любовець, В. Масненко, Л. Нагорна, В. Полянський, А. Портнов, Ю. Римаренко, М. Степико, В. Ткаченко, О. Толочко, Л. Шкляр, О. Якубін, а також Я. Ассман, М. Вебер, М. Гальбвак, Е. Геллнер, К. Дойч, Є. Доманська, П. Коннертон, П. Нора,

Е. Сміт та інші, залишаються і певні невикладені аспекти.

Мета та завдання. Зокрема, наукова спільнота не повною мірою досягла консенсуальності щодо визначення ключових понять в окресленій площині. І якщо власне поняття «історична пам'ять» отримало достатнього змістовного наповнення, то зміст суміжних понять, які визначають інструментальність останньої як ресурсу політичного впливу, зокрема, «політика пам'яті» й «історична політика», а також синонімічні до них поняття все ще викликають наукові суперечки. Отже, постає задача за допомогою аналізу окреслених понять з'ясувати потенціал історичної пам'яті як ресурсу політичного впливу.

Власне, **метою статті** є дослідження того, як змінилася роль історичної пам'яті як інструменту політики в постмодерну сучасну епоху.

Результати. Фундатором теорії історичної пам'яті вважається французький соціолог М. Гальбвак [10]. Свій початок вона бере у ХХ столітті.

«Якщо спробувати узагальнити різні підходи до природи взаємин історії та пам'яті, то можна звести їх до таких позицій: 1) історія та пам'ять

протиставляються, навіть розглядаються як несумісні явища; 2) історія та пам'ять ототожнюються; 3) історія та пам'ять трактується як форми розуміння та інтерпретації минулого, що перебувають у процесі постійної взаємодії, взаємного доповнення», – стверджує український вчений Г. Касьянов [6, с. 119]. Вчений зауважує, що першій і третій підходи більше пов'язані з дослідницькими й аналітичними операціями й характерні для сфери наукової діяльності, а ототожнення історії та пам'яті притаманне політичним, публіцистичним, ідеологічним дискурсам [6, с. 119].

У такому контексті авторське визначення історичної пам'яті Г. Касьянова таке: це форма «колективної» або «культурної» пам'яті, її різновид, який претендує на статус традиції (зрозуміло, винайденої, сконструйованої). Це міфологізована форма групових уявлень про минуле, що існують, як правило, у вигляді вибору стереотипних дискурсів, симулякрів, символів і «місць пам'яті». В умовах інформаційного суспільства вона набуває статусу гіперреальності, а це серйозно впливає на те, що заведено вважати реальністю» [6, с. 134].

«Історична пам'ять – це цілеспрямовано сконструйований засобами історичної політики відносно стійкий набір взаємопов'язаних колективних уявлень про минуле певної групи, кодифікований і стандартизований у громадських, культурних, політичних дискурсах, міфах, символах, мнемонічних і комеморативних практиках. Історична пам'ять є результатом культурного, соціального, політичного конструювання, але також своєю чергою сама постає засобом конструювання культурної, соціальної, політичної, релігійної ідентичностей, котрі в епоху націоналізму синтезуються в ідентичність національну» [6, с. 135].

З окреслених визначень формується такі висновки. Перший: історична пам'ять – це частина культури (або ж культурної пам'яті). Тобто під історичною пам'яттю розуміють суто спеціалізовану частину культури, що містить не лише власне історичні знання. Такої думки дотримується, зокрема, Л. Дробижева. Вона вважає, що «історична пам'ять – своєрідний духовний потенціал народу» [5, с. 227].

Другий висновок, і він більш значущий у контексті нашої проблематики: історична пам'ять – це продукт цілеспрямованої політики пам'яті або історичної політики (кореляцію цих термінів ми спробуємо визначити далі).

Однак не всі вчені визначають історичну пам'ять як результат свідомої політики. Зокрема, А. Герасимчук і З. Тимошенко вважають, що «історична пам'ять – це соціально-психологічне явище, змістом якого є збереження та відтворення індивідом, соціальною групою, класом уявлень, переживань, традицій, звичаїв, морально-естетичних норм, котрі відбувалися в минулому. Через культуру

історична пам'ять постає як основа для розвитку історичного мислення, в межах якого відбувається усвідомлення нацією самої себе, усвідомлення того, що вона має свою історію, робить свій внесок у розвиток світової цивілізації» [3]. Іншими словами, процес формування історичної пам'яті, на думку окреслених вчених, відбувається еволюційно й органічно.

Що стосується використання історичної пам'яті як інструменту політики, то тут, як то кажуть, «у друзях немає згоди»: для відтворення цієї функції використовуються поняття «історична політика» чи «політика пам'яті» (але дуже слушно зазначити, що зустрічаються й інші дефініції: «мнемоісторія», «символічна історія» тощо).

Український дослідник В. Бабка вважає, що на пріоритет у використанні того чи іншого з наведених понять у різних країнах накладають відбитки наукові лінгвістичні традиції, міждержавні контакти й особливості використання відповідної термінології [1, с. 58]. Однак це не завжди прояснює їх зміст. Інколи ці поняття використовуються як взаємозамінні. Однак низка українських вчених все ж таки вважає, що їх зміст збігається не повною мірою.

Дослідниця А. Киридон розрізняє історичну політику й політику пам'яті таким чином: історична політика – це діяльність державних еліт, спрямована на переписування історії та деформацію суспільної пам'яті, цілеспрямований політичний вплив на історичну науку; політика пам'яті – осмислення умов співіснування різних пластів суспільної пам'яті й відповідних досвідів [7]. Таке визначення історичної політики містить у деякому ступені негативний контент. Це певною мірою збігається з поняттям «афірмативна історіографія», запропонованим Г. Касьяновим, остання «свідомо виконує функцію консолідації та зміцнення певного суспільства – народу, нації, держави, політичної чи релігійної групи» [6, с. 121]. Разом із тим вчений зазначає, що «історична політика афірмативного типу переважатиме в суспільствах, де ідеологічний і культурний плюралізм перебувають на початковій стадії розвитку, де сильні популізм і фасадна демократія, де наявні потужні звичаї патріархально-патримоніальних відносин тощо» [6, с. 121]. Адже насправді історична політика може бути й зі «знаком плюс». І вчений зазначає, що такий варіант історичної політики характерний для плюралістичних суспільств із розвиненою, стійкою демократією, з представленням інтересів всіх соціальних груп, традицією політичного плюралізму, «де афірмативна й дидактична історія виконує свої функції, не претендуючи на прерогативи аналітичної історії (аналітична історія / історіографія, на думку Г. Касьянова, відрізняється критичним та осмисленим ставленням до історичного матеріалу – Ю. Р.), а остання своєю чергою вільна у своїх рефлексіях із приводу двох перших» [6, с. 122].

Найвдалішу «демаркацію» цих понять запропонувала українська вчена Л. Нагорна: «є всі підстави для того, щоб застосовувати поняття «політика пам'яті» як узагальнювальне, «історична політика» – як уточнювальне для позначення її державно-правових аспектів, а рідко вживане поняття «мнемоісторія» – як використання історичної спадщини в самому процесі пригадування» [9, с. 113]. Іншими словами, Л. Нагорна розрізняє ці поняття за суб'єктами, що реалізують цю політику, а політика пам'яті водночас є ширшим поняттям, що містить долучення до неї всіх можливих соціальних суб'єктів, що представляють суспільство (в тому числі й індивідуальний суб'єкт, особу), а не тільки державу чи політичні еліти.

Так чи інакше, історична пам'ять крізь призму історичної політики, без сумніву, – це ресурс політичного впливу або влади у випадку, коли ми визнаємо владу через категорію «вплив».

«Відмінність сучасної історичної політики від її прототипів у минулому полягає в масштабах і цілях. Історична політика – явище нового часу, її зародження та розвиток пов'язані з індустріальним суспільством, появою масової політики, стандартизованих національних мов, масової освіти, в тому числі історичної як форми громадянського виховання. У такому сенсі історична політика існує з тих часів, коли історія перетворилася на засіб формування масової лояльності – не так і не стільки до сюзерена, як радше до найбільшої соціально-культурної та політичної спільноти нового часу, тобто нації» [6, с. 130]

Однак у постмодерну епоху історична політика набуває ще й іншого значення: «завданням політики пам'яті є інтеграція української історії у світову та європейську, <...> сприяння позитивного іміджу України як європейської держави, що має давню історію та культуру» [8, с. 83–84]. Тобто політика пам'яті в глобалізованому світі має відігравати ще й важливу репрезентативну функцію, від якої врешті-решт залежить успішність країни як на зовнішньому, так і на внутрішньому рівні.

Вельми цікаву внутрішню логіку пояснення останньої сентенції із «залученням» історичної пам'яті представляють автори нового наукового видання «Комунікація та культура в глобальному світі» Є. Бистрицький, Р. Зимовець, С. Пролесєв. Дозволимо собі викласти її в нашому дослідженні. «Всі люди є громадянами певних національних держав, але водночас вони можуть надавати перевагу споживчим товарам, культурним продуктам, закладам освіти, роботодавцям, місцям відпочинку й навіть урядам чи політикам інших держав. Ці закономірні наслідки глобалізації ставлять усі держави в становище жорсткої конкуренції, не стільки економічної, скільки символічної. Щоб залишатися ефективним референтом національної ідентичності й продовжувати генерувати солідарність,

репрезентаційний образ спільноти має перетворитися на бренд, що працює як на представників власної нації, так і на людей у навколишньому світі. Іншими словами, «брендинг нації» є необхідним чинником її внутрішньої консолідації та зміцнення її ідентичності в глобалізованому світі.

Це форма легітимації життєсвітowego цілого не тільки всередині спільноти, а й перед світом. І примітною рисою сучасного етапу глобалізації є те, що ці «всередині» й «ззовні» потребують одне одного» [2, с. 260]

Жодна країна в сучасному світі не може залишатися «не брендованою». Йдеться лише про сильніші й слабкіші бренди, що визначаються ступенем прихильності до них не тільки учасників власної нації, а й світової публіки. Сучасний націоналізм нерозривно зв'язаний із просуванням бренду нації, це, так би мовити, м'який націоналізм семантичної привабливості. Нації, які не опікуються своїми брендами, дають можливості визначати їх іншим, у тому числі своїм конкурентам [2, с. 261].

Примітно, що нації, які займають найвищі рядки в індексі брендів, традиційно вважаються досить інтегрованими й солідарними (німці, французи, італійці, японці). Але окрім цього до першої десятки цього індексу входить три поліетнічні нації, солідарність яких не побудована на принципі спільного походження: США, Швейцарія та Сінгапур [2, с. 393].

Можна впевнено казати, що на початку XXI сторіччя в громадян у межах державних кордонів України ще не було сформовано репрезентаційне уявлення спільноти в його просторовій і темпоральній структурованості. Відповіді на запитання «ким ми були?», «ким ми є зараз?», «ким ми маємо стати в майбутньому?» були різними в різних регіонах. У випадку Криму й Донбасу ця різниця виявилася критичною.

В аспекті синхронії («ким ми є зараз?») багато з тих, хто одержав синьо-жовті паспорти в 1991 році, просто не могли уявити себе учасниками спільноти, обмеженої кордонами України, вони залишилися в уявній спільноті СРСР. Для когось тяжіння сусідніх держав, враховуючи відкритість кордонів та інформаційну глобальність, виявилися сильнішим, ніж тяжіння Києва. Вражає і територіальна фрагментація українського суспільства. Так, відповідно до опитування, проведеного 2012 року, 36 % українців жодного разу в житті не були за межами рідного регіону (в Західній Україні й Криму це відповідно 47 % і 46 %), приблизно така ж кількість громадян бувають за межами свого регіону рідше, ніж 1 раз на рік. Така фізична регіональна фрагментація, безумовно, заважає формуванню спільного уявлення інших як сучасників-співвітчизників, що поділяють однорідні практики спільного життя. Вона ж є живильним ґрунтом і для свідомо спланованої дезінтеграції [2, с. 270].

У такому контексті автори наголошують, що репрезентаційні уявлення нації як щодо внутрішньої, так і щодо зовнішньої аудиторії складаються історично, а тому способи їх коригування є обмеженими й тривалими [2, с. 261].

Аналогічні проблеми відбуваються і в діахронічному аспекті. Історична необізнаність унеможливорює раціональне й інклюзивне привласнення історичної спадщини більшістю громадян. Такий дефіцит ретроспективної історичної континуальності, який свого часу відбувався в кожній нації, за відсутності виваженої системи історичних досліджень, освіти й популяризації заповнюється або уривками знань, або ж одвертою міфологією. І перше, й друге грає на дисоціацію спільного уявлення, бо в кожного свої близькі й улюблені уривки історії та свої міфічні герої. Тому зараз наша, тобто уявлювана нашими громадянами історична спадщина, являє собою гримучу суміш із трипільців, міфічних аріїв, Хмельницького, Мазепи, Бандери й радянських героїв Другої світової. Більш-менш однакова відповідь на запитання «ким ми є?» все ще залишається актуальною для нашої спільноти. А від неї багато в чому залежить і інший вимір діахронії – «ким ми маємо бути», або «ким ми прагнемо стати?». Які цілі перед собою як нацією ми хочемо ставити й досягати? Звичайно, майбутні цілі не обов'язково мають бути проєкцією з минулого й осмислюватися в термінології «споконвічних прагнень народу». Проте уявлення нації як сталого колективу, що крокує з минулого в майбутнє, є одним із ключових елементів репрезентаційного уявлення спільноти, тим самим її символічним універсумом, належність до якого надає індивідуальній фінальності апріорі цілісного характеру [2, с. 271].

Отже, від того, яку внутрішню модель історичної політики ми оберемо, залежить не тільки наша внутрішня консолідація, а й наша успішність на зовнішній орбіті.

Г. Касьянов, говорячи про історичну політику в Україні, пропонує розрізняти декілька типів або моделей колективної / історичної пам'яті залежно від їх ідеологічного спрямування, інституційних і дискурсивних практик і форм репрезентації.

«Першу модель назвемо ексклюзивною – в цьому варіанті йдеться про те, щоб виключити із «загальної» колективної / історичної пам'яті якийсь набір міфів, уявлень і репрезентацій минулого, що заважає формуванню її «правильного» гомогенного варіанту, очистити від «чужорідних» елементів. У нашій країні в рамках ексклюзивної моделі спостерігалося протистояння двох основних наративів пам'яті, пов'язаних із різними формами культурної та політичної ідентичності: національного / націоналістичного й радянсько-ностальгічного.

Ексклюзивна модель за визначенням передбачає конфлікт із тими варіантами пам'яті, які не

вписуються в її ідеологічні рамки й у прагнення провести чітку лінію між «ми» й «вони», представляючи своєрідну форму культурного або політичного трайбалізму.

Другу модель можна описати як інклюзивну: вона передбачає інтеграцію в єдиний меморіальний і символічний простір різних варіантів колективної / історичної пам'яті та їх консолідацію в певний загальний наратив, наприклад, об'єднаний ідеєю громадянського патріотизму.

Третя модель – назвемо її мішаною (амбівалентною) – заснована на співіснуванні (але не злитті) різних варіантів колективної пам'яті, іноді ідеологічно й політично несумісних, які уживаються поряд чи то через відсутність суспільного інтересу, чи то завдяки цілеспрямованій політиці нейтралізації їх ідеологічного змісту. Візуальною ілюстрацією, на думку вченого, може слугувати приклад однієї київської вулиці. Отже, 2007 року вулицю Січневого повстання перейменували на Івана Мазепи (національний / націоналістичний варіант), прибравши колишню радянську назву, пов'язану з пам'яттю про інспірований більшовиками виступ на заводі «Арсенал» у січні 1918 року. Проте вулиця І. Мазепи бере початок від Арсенальної площі, на якій височіє радянський пам'ятник (гармата на постаменті) – символ Січневого повстання. Закінчується вона на площі Слави (радянська назва), де розташовані чи не найбільш знакові й важливі меморіальні комплекси комуністичного часу – меморіал і парк Вічної слави» [6, с. 136].

Попри вітчизняні практики, варто аналізувати світовий досвід у такому контексті. Виносячи корисні уроки, аби не наражатися на інструментальні помилки в історичній політиці, Я. Грицак пропонує такі зарубіжні варіанти політики пам'яті:

- агресивна політика пам'яті – силове нав'язування панівної версії сприйняття минулого, як у міжвоєнних Польщі й Румунії. Ризикований і сумнівний спосіб, що потребує значної централізації влади й достатніх ресурсів для втілення. Небезпека полягає і в тому, що цей спосіб може привести до зворотних наслідків – актуалізації альтернативних оцінок минулого;

- нігілістичний підхід – ігнорування конфліктів пам'яті, покладаючись на природне забуття. Але кожне покоління, соціальна чи етнічна спільнота природно прагне мати власну історію та зберігати пам'ять попри ігнорування унікальності цієї спільноти офіційною владою;

- політика висміювання – прощання зі сміхом із власним минулим (приклад Великої Британії, де поширені телешоу, в яких відкрито кепкують з англійських традицій). Проте жарти з власною історією можуть сприйматися як національна образа;

- пакт про забуття – усунення із суспільного дискурсу конфліктогенних і неприємних для

пригадування сюжетів історії. Прикладами є Німеччина Конрада Аденауера й Іспанія після режиму Франко. Однак такий пакт має обмежений термін дії. З часом суперечки про минуле розпалюються ще з більшою силою;

– суспільна байдужість до минулого – наслідок гордості за теперішнє. Прикладом вчений наводить сучасну Іспанію, в якій населення не має помітного інтересу до власної історії, однак воно пишається нинішніми успіхами країни й зацікавлене в майбутніх здобутках [4, с. 74–78].

Вважаємо, що всі моделі варті того, щоб бути розглянутими. Очевидно, можна відноситися до них як до суто теоретичних конструкцій, використання та поєднання яких на практиці буде залежати від регіональної специфіки, історичної ситуації, залучених політичних суб'єктів тощо.

Висновки. Отже, історична пам'ять є вельми вагомим ресурсом сучасної політики, з використанням якого формується її різновид – історична політика, від якої залежить не тільки подолання внутрішньополітичних конфліктів, але й формування цілісного репрезентаційного образу країни на зовнішньополітичному рівні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бабка В. Історична пам'ять як фактор політичного впливу в незалежній Україні : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.03 «Політична культура та ідеологія». Ніжин, 2016. 249 с.
2. Бирицький Є., Зимовець Р., Пролеєв С. Комунікація і культура в глобальному світі. Київ : Дух і Літера, 2020. 416 с.
3. Герасимчук А., Тимошенко З. Курс лекцій з філософії : навчальний посібник. Київ : Видавництво Європейського університету, 2005. 422 с.
4. Грицак Я. Життя, смерть та інші неприємності: статті та есеї. Київ : Грані-Т, 2010. 232 с.
5. Дробижева Л. Историческое самосознание как часть национального самосознания народов. Традиции в современном обществе. Исследования этнокультурных процессов. Москва : Наука, 1990. 246 с.
6. Касьянов Г. Історичні пам'ять та історична політика: до питання про термінологію й генеалогію понять. *Український історичний журнал*. 2016. № 2. С. 118–137.
7. Киридон А. Гетеротопії пам'яті: Теоретико-методологічні проблеми студій пам'яті. Київ : Ніка-Центр, 2016. 320 с.
8. Мусієнко І. Політика пам'яті та проблеми європейського сприйняття України. *Культурні трансфор-*

мації в синхронії та діахронії: теорія і практика : тези доповідей міжнародної наукової конференції. Київ : Стародавній Світ, 2012. С. 82–84.

9. Нагорна Л. Історична пам'ять: теорії, дискурси, рефлексії. Київ : ІПІЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2012. 328 с.

10. Halbwachs M. On collective memory. Chicago and London : The University of Chicago Press, 1992. 235 p.

REFERENCES:

1. Babka V. (2016) Istorychna pamiat yak faktor politychnoho vplyvu v nezalezhnii Ukraini [Historical memory as a factor of political influence in independent Ukraine]. Nizhyn. 249 s. [in Ukrainian].
2. Bystrytskyi Ye., Zymovets R., Proleiev S. (2020) Komunikatsiia i kultura v hlobalnomu sviti [Communication and culture in the global world]. Kyiv : Dukh i Litera. 2020. 416 s. [in Ukrainian].
3. Herasymchuk A.A., Tymoshenko Z.I. (2005) Kurs lektsii z filosofii [Course of lectures on philosophy]. Kyiv : Vydavnytstvo Yevropeiskoho universytetu. 2005. 422 s. [in Ukrainian].
4. Hrytsak Ya. (2010) Zhyttia, smert ta inshi nepryiemnosti: statti ta esei [Life, death and other troubles: articles and essays]. Kyiv : Hrani-T. 232 s [in Ukrainian].
5. Drobizheva L. (1990) Istoricheskoe samosoznanie kak chast' nacional'nogo samosoznaniya narodov [Historical identity as part of the national identity of peoples]. Tradicii v sovremennom obshchestve. Issledovaniya etnokul'turnykh processov. Moscow : Nauka. 246 s. [in Russian].
6. Kasianov H. (2016) Istorychni pamiat ta istorychna polityka: dopytanniaproterminolohiiuhenealohiiu poniat [Historical memory and historical politics: the question of terminology and genealogy of concepts]. Ukrainykyi istorychnyi zhurnal. no 2. Pp. 118–137 [in Ukrainian].
7. Kyrydon A. (2016) Heterotopii pamiat: Teoretyko-metodolohichni problemy studii pamiat [Heterotopias of memory: Theoretical and methodological problems of memory studies]. Kyiv : Nika-Tsentr. 320 s. [in Ukrainian].
8. Musiienko I. V. (2012) Polityka pamiat ta problemy yevropeiskoho spryiniattia krainy [The politics of memory and the problems of European perception of Ukraine]. Kulturni transformatsii v synkhronii ta diakhronii: teoriia i praktyka. Kyiv: Starodavnyi Svit. pp. 82–84 [in Ukrainian].
9. Nahorna L. P. (2012) Istorychna pamiat: teorii, dyskursy, refleksii [Historical memory: theories, discourses, reflections]. Kyiv : IPIEND im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy. 328 s. [in Ukrainian].
10. Halbwachs M. (1992) On collective memory. Chicago and London : The University of Chicago Press. 235 p. [in English].

Conceptualizing of historical memory as a resource of political influence in the postmodern era

Rudenko Yuliia Yuriivna

PhD in Political Science,
Associate Professor,
Associate Professor at the
Department of National Security,
National Academy of the
Security Service of Ukraine
Mykhaila Maksymovycha str., 22,
Kyiv, Ukraine

Historical memory is seen as a resource of political influence. It is argued that there are at least two approaches to its definition in this context: historical memory – as a set of collective ideas about the past, a form of collective memory of the group, which is purposefully constructed by the state (political elite); historical memory is a kind of spiritual potential of the people, which is formed organically and evolutionarily.

In the first case, we are talking about historical politics. It is argued that the terms “historical policy” and “memory policy” are used in the context of “constructing” historical memory. It is noted that the priority in the use of a term is determined by certain factors. In particular, the peculiarities of the scientific linguistic tradition, interstate contacts and the specifics of the use of appropriate terminology. But in most cases they are distinguished by the subjects of influence: historical memory is formed by the state (political elite).

It is argued that historical politics in the postmodern era has had a significant impact on politics in general. First, it forms mass ideas, loyalty to power, serves as an argument in ideological contradictions and is a means of education. And, secondly, and most importantly, it represents the “brand” of the country at the foreign policy level, makes it competitive. After all, correct historical policy, in particular, is of great importance for Ukraine, as its historical memory is rich, but woven from heterogeneous fragments that represent different eras and have, in particular, a regional dimension. And history, in turn, becomes an effective player of today, as the author proves.

It is argued that there are different types and models of historical policy. These include: aggressive politics of memory, nihilistic approach, politics of ridicule, pact of oblivion, politics of memory with indifference to the past. Emphasis is placed on the fact that the choice of type and model determines our domestic political stability, the formation of pluralistic values and success in the foreign policy arena.

Key words: *historical memory, historical politics, memory politics, globalization, postmodern era.*